

1.04 Strokovni članek

UDK 930.25:550.34(497.473)"1976"

Prejeto: 20. 5. 2022

Občinski odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem. Arhivski dokumenti o obnovi Posočja po katastrofalnem potresu v letu 1976

TANJA MARTELANC

dr. zgodovinskih znanosti, prof. umetnostne zgodovine in nemškega jezika,
višja arhivistka

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Trg Edvarda Kardelja 3, SI-5000 Nova Gorica
e-pošta: tanja.martelanc@pa-ng.si

Izvleček

V Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici je shranjeno gradivo, ki je nastalo v sklopu obnove severnoprimske regije, prizadete v katastrofalnih potresih leta 1976. Poleg gradiva Medobčinskega odbora za odpravo posledic potresa v Posočju in Odbora za odpravo posledic potresa pri Skupščini občine Nova Gorica je pokrajinski arhiv od upravne enote in občine v Tolminu v obdobju med letoma 1995 in 2022 prevzel več kot 20 tekočih metrov gradiva Občinskega odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem. V članku sta podrobneje predstavljena historiat fonda in njegova obdelava, orisana je uporabnost gradiva, predstavljena sta tudi zgodovina ustanovitve odbora in njegovo delovanje v okviru popotresne obnove Posočja. Ker je gradivo odbora svojevrstno za Primorsko in ker primerljivega fonda, ki govori o popotresni obnovi v 70. letih 20. stoletja, v slovenskih arhivih ne najdemo, se je avtorica članka odločila, da ga podrobneje predstavi širši javnosti.

Abstract

COMMUNAL COMMITTEE FOR DETERMINING AND ELIMINATING
THE CONSEQUENCES OF THE EARTHQUAKE IN THE TOLMIN REGION.
ARCHIVAL RECORDS ON THE RECONSTRUCTION OF POSOČJE (SOČA
REGION) AFTER THE CATASTROPHIC EARTHQUAKE IN 1976

The Regional Archives in Nova Gorica store records created as part of the reconstruction of the North Primorska region affected by the catastrophic earthquakes of 1976. In the period between 1995 and 2022, the regional archives acquired over 20 linear meters of records of the Communal Committee for Determining and Eliminating the Consequences of the Earthquake in the Tolmin region from the Administrative Unit and the Municipality of Tolmin. The archives also accrued the records of Intercommunal Committee for Eliminating the Consequences of the Earthquake in Posočje and the Committee for Eliminating the Consequences of the Earthquake at the Communal Assembly of Nova Gorica. The article presents in detail the archival history of the fonds, and its arrangement and outlines the usefulness of the records. It also shows the history of establishing the committee and its operation in the post-earthquake reconstruction of Posočje. The records of the committee are specific to Primorska and since there is no comparable fonds in other Slovenian archives, referring to post-earthquake reconstruction in 1970s, the author of the article decided to present it in more detail to the general public.

Ključne besede:

Občinski odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, potres, 1976, popotresna obnova, Posočje

Key-words:

Communal Committee for Determining and Eliminating the Consequences of the Earthquake in the Tolmin region, earthquake, 1976, post-earthquake reconstruction, Posočje

Uvod

Zmotno je mišljenje, da arhivsko gradivo povojne uprave, ki ga hranijo regionalni arhivi, ne obeta pretirane raznolikosti, čeprav se resda v vseh arhivih ponavljajo fondi raznih ljudskih odborov, skupščin občin, krajevnih skupnosti, upravnih enot in samoupravnih lokalnih skupnosti; le lokacija le-teh je različna. Prav tako se domneva, da v gradivu upravnih organov ne naletimo na zanimivejša »arhivska presenečenja«, ki so jih dnevno vajeni arhivisti, ki urejajo zasebno arhivsko gradivo. Na prvi pogled lahko celo menimo, da je gradivo uprave precej suhoparno in dolgočasno. Navedene domneve lahko v nekaterih primerih tudi delno držijo, vendar moramo poudariti, da regionalni arhivi poleg fondov državnih in avtonomnih lokalnih oblasti hranimo tudi fonde posebnih upravnih organov, ki so zaradi svoje svojevrstnosti še posebej zanimivi za raziskovalce. V Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici izrazito izstopa gradivo, ki je nastalo v sklopu obnove severnoprimske regije, ki je bila prizadeta v katastrofalnih potresih leta 1976. Gre za tri svojevrsne fonde, in sicer gradivo Medobčinskega odbora za odpravo posledic potresa v Posočju, Odbora za odpravo posledic potresa pri Skupščini občine Nova Gorica ter Občinskega odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem. Omenjeni upravni organi so delovali le kratek čas in ustvarili gradivo, ki je zaradi omenjene naravne katastrofe svojevrstno za področje, ki ga pokriva regionalni arhiv v Novi Gorici. Ob bok bi mu lahko postavili le še gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana, enote v Idriji, ki hrani fond z naslovom Posebni odbor Civilne zaščite za ocenitev popotresne škode Idrija. Vendar gre v primeru gradiva Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem za unikum v okvirih fondov in zbirk, ki jih hranijo slovenski regionalni arhivi, ne le po svojevrstnosti in zanimivih spoznanjih, ki jih prinaša prebiranje tovrstnih arhivalij, ampak tudi po količini gradiva, ki se je ohranilo.

Historiat fonda¹

Predstavljeno arhivsko gradivo je nastalo v okviru delovanja posebnega organa, ki ga je leta 1976 ustanovila Skupščina občine Tolmin. Občinski odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem je tako deloval med letoma 1976 in 1978. Po prenehanju delovanja je bilo gradivo preneseno v pristojnost tolminske občine, medtem ko se je po razdelitvi pristojnosti skupščine občine na upravno enoto in občino leta 1995 gradivo delno shranilo na upravni enoti in delno na občini.

Gradivo je Pokrajinski arhiv v Novi Gorici prvič prevzel leta 1995, medtem ko se je prevzemanje gradiva z večjimi in manjšimi presledki nadaljevalo do leta 2022. Leta 1995 sta Občina Tolmin in Upravna enota Tolmin predali 21 tekočih metrov gradiva, ki je segalo v obdobje med leti 1976 in 1978. Gradivo ob prihodu v arhiv ni bilo popisano, med kartografskim gradivom, ki je kasneje bilo podrobneje pregledano in popisano, ni bilo mogoče določiti ustvarjalca gradiva, saj je bilo gradivo skupščine občine in odbora med seboj pomešano, zato natančnega obsega ne moremo določiti. Naslednji prevzem se je vršil skoraj 10 let kasneje, in sicer jeseni leta 2004. Takrat je Upravna enota Tolmin predala 21 arhivskih škatel gradiva, t. j. 2,1 tekočega metra. Julija naslednjega leta je arhiv od Upravne enote Tolmin prevzel še štiri škatle oziroma 0,4 tekočega metra gradiva. Mejne letnice gradiva se z zadnjima dvema prevzemoma niso spremenile. Leta 2018 je Upravna enota Tolmin arhivu predala 13 arhivskih škatel gradiva,

¹ Historiat fonda je pripravljen na temelju dokumentacije dosjeja fonda SI_PANG/0445, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem.

t. j. 1,3 tekočega metra, ki je nastalo med leti 1976 in 1980. V primerjavi s prejšnjim prevzemom je bilo gradivo tokrat popisano. Gradivo fonda, ki dotlej še ni imelo popisa, je začasno in zelo sumarno popisala arhivska tehnica v arhivu. Podrobnejša obdelava fonda se je začela v sredini leta 2021 in še vedno traja. Na začetku leta 2022 je pristojna arhivistka ob urejanju fonda ugotovila, da dokumentacija fonda ni popolna, saj so manjkale nekatere lokacijske dokumentacije, ki so bile glede na odloke skupščine občine pripravljene, manjkalo je tudi gradivo nekaterih krajevnih skupnosti, ki bi glede na ohranjeno gradivo drugih krajevnih skupnosti morale obstajati. Vrh vsega je bilo ugotovljeno, da v pokrajinskem arhivu ne razpolagamo z vsemi načrti tipskih montažnih hiš in večnamenskih objektov, ki so po potresu v Posočju vznikali »kot gobe po dežju« in po katerih so uporabniki gradiva vedno pogosteje povpraševali. Zato je pristojna arhivistka na tolminski upravni enoti in občini opravila dodatno odbiranje gradiva odbora, ki je bilo tam še ohranjeno in tako fond povečala za še 10 arhivskih škatel oziroma 1 tekoči meter gradiva, ki ga je predala upravna enota, medtem ko je predaja s strani občine še v teku.

Strokovna obdelava fonda

Pristojna arhivistka je fond v drugi polovici leta 2021 in v prvi polovici leta 2022 skorajda v celoti uredila in podrobno popisala. Glavno vodilo pri urejanju je bilo ločevanje dokumentov na tiste, ki so evidentirani v delovodniku in imajo posledično tudi delovodniško številko, ohranjeni so tudi delovodniki in indeksi k delovodniku, ki iskanje po gradivu bistveno olajšajo, ter na tiste, ki delovodniške številke nimajo. Med slednjimi je bilo zaradi lažjega iskanja gradiva za potrebe uporabnikov treba ločiti med gradivom, ki se je dotikalo popotresne obnove posamezne krajevne skupnosti, kar je bilo v grobem že pred leti narejeno, in gradivom, ki je imelo splošnejši značaj oziroma ni bilo vezano zgolj na dotično krajevno skupnost, lahko tudi na več krajev hkrati. Slednje gradivo do leta 2022 ni bilo deležno nobene obdelave.

Gradivo s podatki o obnovi ene krajevne skupnosti predstavlja eno od podserij znotraj serije, ki se veže na popotresno obnovo. Navadno taka podserija vsebuje anketne liste o posledicah potresa, ki so bili pripravljene takoj po potresu, sklepe Samoupravne stanovanjske skupnosti občine Tolmin glede odobritve stanovanjskega posojila krajanom, tehnično dokumentacijo o sanaciji posameznih poškodovanih že pred potresom obstoječih objektov, zapisnike o primopredaji saniranih objektov in finančne obračune del, razne situacije, gradbene pogodbe, ki so jih občani sklenili z gradbenimi podjetji, in tudi gradbene dnevnik; le-ti so bili odbrani vzorčno. V primeru, ko se je bilo treba v krajevni skupnosti lotiti novogradnje, najdemo v podseriji še zazidalne načrte ali skupinske lokacijske dokumentacije in lokacijske dokumentacije za individualne objekte. Če novogradnja ni bila tipska, se pravi, da niso gradili montažnega objekta na temelju nekaj tipskih načrtov, tudi načrt objekta. V nekaterih podserijah najdemo celo načrte komunalnih naprav, telekomunikacijskega omrežja, razne zapisnike stanja po potresu, načrte popotresne obnove ipd. Vsi zazidalni načrti, lokacijske dokumentacije, trasni načrti ipd. so popisani tako, da jih je mogoče najti na temelju več iskalnih meril, npr. na temelju naslova projekta, hišne številke, parcelne številke ali številke projekta, v nekaterih primerih nam je lahko v pomoč tudi podatek o urbanističnem biroju, ki je pripravil projekt.

Tipski načrti montažnih hiš in večnamenskih objektov so posebej popisani kot združeni dokumenti v podseriji Montažna popotresna gradnja, ki se hrani v isti seriji z naslovom Popotresna obnova Posočja. V njej najdemo tudi razne zapisnike sestankov med gradbeno operativo in odborom, sezname gradbenih odborov, razporede izvajalcev sanacijskih del in strokovne nadzorne službe ter tehničnega osebja, ki je sodelovalo pri obnovi Posočja, razne načrte infrastruk-

ture in telekomunikacijskih povezav, ki niso vezani zgolj na eno krajevno skupnost ipd.

Poleg zgoraj omenjene serije sta bili oblikovani še serija Plani dela, načrti in programi obnove ter serija Poročila o obnovi, v katerih je zbrano gradivo, ki v sumarni obliki podaja podatke o načrtovanju popotresne obnove in poročila o dejanski izvedbi sanacije. Med odbiranjem gradiva je bila ustvarjena še ena serija, in sicer se vsebinsko dotika finančnih zadev odbora, ki na eni strani obsegajo razne prikaze realizacije dohodkov in izdatkov sredstev, preglede sredstev, potrebnih za sanacijo, in investicije, sklepe o sprejetju zaključnih računov ipd., na drugi strani se serija dotika natečaja Samoupravne stanovanjske skupnosti občine Tolmin o izjemnem stanovanjskem posojilu za sanacijo stanovanjskih hiš in stanovanj, poškodovanih ob potresu na območju občine Tolmin, in gradiva, ki govori o pomoči socialno šibkejšim občanom pri obnovi ali novogradnji svojih domov. Zapisniki odbora in izvršnega odbora ter drugi zapisniki raznih organov in pravnih oseb na eni strani, pogodbe, ki jih je sklenil odbor s pravnimi ali fizičnimi osebami, na drugi strani, ter razni pravilniki in drugi dokumenti, ki zadevajo organizacijo in poslovanje odbora, so bili vsebinsko razporejeni v tri serije.

V fondu glede na zastopane zvrsti arhivskega gradiva prednjačijo predvsem spisovno gradivo ter arhitekturne in tehnološke risbe. Nekaj malega je tudi tiskanega in fotografskega gradiva.

Fond trenutno obsega okrog 225 arhivskih škatel,² medtem ko časovno zajema obdobje med letoma 1963 in 1997, čeprav glavnina dokumentov sega v leta obstoja odbora. Gradiva fonda seveda ni v celoti ustvaril odbor sam, saj je prenehal delovati leta 1978. Kljub temu je bilo nekatere dele gradiva, predvsem premoženjsko-pravne narave, ki so nastajali še po ukinitvi odbora, težko ločiti in prenesti v druge fonde, saj bi bila s takim dejanjem uničena celovitost ene zadeve, ki se je najprej vodila v okviru odbora in nato največkrat v okviru skupščine občine, kasneje celo občine same, medtem ko je bila dejansko odložena v stalno zbirko odbora. Prav tako je bilo ugotovljeno, da v gradivu odbora najdemo tudi gradivo Republiškega operativnega štaba za izgradnjo montažnih objektov v Posočju, ki ga povečini najdemo v podseriji Montažna popotresna gradnja. Ob urejanju je bilo izločenega nekaj več kot 4 tekočega metra dokumentarnega gradiva, predvsem dvojniki načrtov, lokacijske dokumentacije in drugo dokumentarno gradivo, ki nima arhivske vrednosti ali trajne pravne veljave. 0,5 tekočega metra gradiva je bilo prestavljenega v druge fonde, npr. v fond Skupščine občine Tolmin in fond Medobčinskega odbora za odpravo posledic potresa v Posočju.

Uporaba arhivskega gradiva za upravno–pravne in raziskovalne namene

Gradivo fonda se pogosto uporablja pri reševanju premoženjsko-pravnih in gradbenih zahtevkov, v manjši meri po njem posegajo tudi raziskovalci. Največkrat uporabniki gradiva prosijo za gradbeno dokumentacijo o popotresni sanaciji poškodovanih stavb ali lokacijsko dokumentacijo ter dokumente o izgradnji montažnih objektov za potrebe obnove, legalizacije in posledično njihove prodaje. Zaradi tega se je pristojna arhivistka skupaj s čitalniško službo odločila, da se v popisu in fizično v arhivskih škatlah združi dokumentacija ene krajevne skupnosti oziroma natančneje enega kraja in da se natančno navedejo hišne, lahko tudi parcelne številke saniranih objektov; pred urejanjem se je namreč gradivo hranilo v več tehničnih enotah, med njimi ni bilo logične pove-

² Fond do oddaje prispevka še ni bil dokončno urejen, zato so podani tekoči metri zgolj orientacijske narave. Morda se bo v procesu dokončne ureditve gradiva spremenilo tudi številčenje nekaterih tehničnih enot.

zave, včasih je bila lokacija celo napačno določena, nekatere zadeve so bile tudi napačno odložene ipd. Lokacijska dokumentacija je bila podrobno popisana, in sicer z navedbo naslova, številko projekta, velikokrat tudi s hišno ali parcelno številko. Na temelju lokacijske dokumentacije čitalniška služba lahko kar najhitreje določi lokacijo in tip montažnega objekta, če je ta bil zgrajen v okviru popotresne obnove, in stranki ponudi dotičen tipski načrt; pred podrobnim popisom gradiva je namreč prihajalo do nejasnosti glede lokacije stavb, legalnosti izgradnje dotičnih montažnih objektov in tipa montažnega objekta. Pri iskanju arhivskega gradiva bo pripomogel tudi na tolminski občini v letu 2022 najden vezan seznam v popotresni obnovi zgrajenih montažnih hiš, na prevzem katerega pristojni arhiv trenutno še čaka.

Potres 6. maja 1976 in prve naloge Občinskega štaba za civilno zaščito občine Tolmin

Ker je popotresna sanacija v Posočju zaradi izjemnosti dogodka za raziskovalce potencialno zanimiva, a vendarle premalo poznana, predstavljam v pričujočem prispevku kratko predzgodovino in zgodovino delovanja odbora.

Majski potres oziroma bolje rečeno serija potresov so močno prizadeli zgornji del Posočja, še posebej Breginjski kot, kobariško območje in področje vasi Žaga in Srpenica. Epicenter najmočnejšega potresnega sunka, ki je tla zamajal 6. maja 1976 malo pred 9. uro zvečer, je bil v sosednji Italiji, blizu Humina (it. Gemona). Potres je bil izredno močan, saj je področje stresel z magnitudo 6,5 stopnje po Richterjevi lestvici.³

Nalogo koordinacije sanacije popotresnega območja je takoj prevzel Občinski štab za civilno zaščito občine Tolmin, ki je že naslednjega dne zgodaj zjutraj sklical razširjeno sejo štaba, na kateri so osnovali pet strokovnih terenskih ekip, ki so zbirale podatke o stanju in posledicah potresa ter potrebah občanov. Na teren so poslali tudi higiensko-epidemiološke službe, ki so preverile neoporečnost pitne vode, nekaj ekip je popravljalo morebitne poškodbe na električnem omrežju. Zaradi varnosti otrok so ukinili pouk na vseh šolah. Istega dne se je odvijala še ena seja razširjenega štaba civilne zaščite, na kateri so potrdili, da je imel potres v Posočju katastrofalne razsežnosti, vendar do tistega trenutka še ni bilo potrjenih smrtnih žrtev. Kasneje je bilo ugotovljeno, da je za posledicami potresa v kraju Sedlo umrla mati treh mladoletnih otrok, ranjenih je bilo 31 oseb.⁴

Z namenom čim hitrejšega reševanja nastale situacije je štab civilne zaščite oblikoval posebne štabe, med drugim za sprejem in razdeljevanje prispele materialne pomoči, za preskrbo prizadetih s prehrano, za socialno zdravstveno službo, za organizacijo pouka na osnovnih in srednjih šolah, za zavarovanje posameznih objektov in rušenje življenjsko nevarnih objektov, za ugotavljanje in ocenjevanje škode ter informacijski center.⁵

Občinski štab za civilno zaščito je 13. maja 1976 pripravil poročilo o posledicah in stanju v zvezi s potresom na Tolminskem. Katastrofalno je bilo prizadeto območje Gornje Soške doline od Trente do Breginjskega kota,⁶ medtem ko

³ Več o potresu v Posočju leta 1976 in popotresni sanaciji v: *Slovenija paralele*: 55–56; Orožen Adamič: *Posledice potresov leta 1976 v SR Sloveniji*, str. 93–171; *Potresni zbornik; Friuli 1976: storie, voci, ricordi*.

⁴ SI_PANG/0445, t. e. 1, Zapisnik razširjene seje štaba civilne zaščite občine Tolmin glede stanja po potresu v Posočju, 7. 5. 1976; t. e. 1, Informacija: obvestilo Koordinacijskega odbora za informacije občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Tolmin občanom potresenega območja Tolminske, št. 6, 13. 5. 1976.

⁵ SI_PANG/0445, t. e. 2, Poročilo o delu in organizaciji civilne zaščite v občini po potresu, spis št. 196/76, 9. 6. 1976.

⁶ SI_PANG/0445, t. e. 1, Informacija: obvestilo Koordinacijskega odbora za informacije občin-

Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij Ljubljana

ANKETNI LIST

o posledicah potresa 6. maja 1976 v Posočju

1. Komisija za popilje in oceno posledic potresa na stavbah
 Predsednik: SI_PANG/0445
 član: VIKAR, DIMITRIJ
 za kraj skupnosti: POSOCJE

2. Lastnik ali gospodar: BOVEC, CILJ
 številka stanovanjskega objekta: 2
 odtok do 16 let: 3

3. Lokacija objekta
 Občina: TOLMIN
 Krajevna skupnost: BREGINJ
 Kraj: BREGINJ
 Hišna številka: 100

4. Ali je objekt spononiško zaščiten? (DA) - NE *

5. Podatki o objektu *

sektor: družbeni - zasebni - sakralni
 namen: stanovanje

a. DRUŽBENI: stanovanje - kmetijsko gospodarka - proizvodna - zdravstveni - gostinski dom - šola - šola s stanovanjem - upravnega namena - ostalo.

b. ZASEBNI: stanovanje - kmetijsko gospodarka - ostalo.

c. SAKRALNI: cerkev - župnišče - ostalo.

dotopnost: s tovarnilnikom - z vazonom - neprevezano
 starost (ocena): 100 let
 etofe: beton, pritrilje, st. stol, monarda
 bruto tlorisna površina objekta: 16 x 7 = 112 m²
 neto stanovanjske površine: 72 m²

Gradnja:
 temeljev (ocena): beton - kamniti - betonski - ostali
 nosilnih zidov kleti: kamniti - betonski - ostali
 nosilnih zidov etaž: kamniti - opečni - ostali
 nenasilnih zidov: kamniti - opečni - leseni - ostali

* ustrezní odgovor označimo!

so bili ostali deli občine prizadeti v manjši meri z izjemo področja Mosta na Soči, Baške grape, Šentviške planote in Trebuše. Brez strehe nad glavo je do priprave poročila ostalo okrog 5.500 ljudi. Zaradi neugodnih vremenskih razmer je štab civilne zaščite predlagal, da se nemudoma zagotovi začasno bivališče tistim, ki lastnega doma niso več imeli, npr. v barakah ali mobilnih prikolicah. Socialnozdravstvena oskrba prebivalstva in razdeljevanje hrane sta bila zadovoljivo organizirana, celo pouk so uspeli zagotoviti vsem šoloobveznim otrokom, tudi tistim, ki so se šolali na srednješolski ravni. Nekatero tovarne in obrati so sredi maja začeli ponovno delovati.⁷

Ob koncu maja je občinski štab za civilno zaščito natančneje pregledal 2.095 od 8.000 stanovanjskih zgradb in ugotovil, da je bilo 953 zgradb nepoškodovanih, 741 težje poškodovanih, 401 zgradba bi morala biti porušena, med drugimi tudi nekaj šol, vrtcev in zdravstvenih domov. Cestno omrežje glede poškodb ni bistveno zaostajalo za objekti. Najbolj so bile poškodovane ceste Predel-Bovec-Tolmin-Nova Gorica, Žaga-Učja, Staro selo-Breginj-Most na Nadiži in Most na Soči-Straža (nekoč Želin). Prav tako so bili poškodovani vodovodi, PTT-omrežje, elektro-distribucijsko omrežje, nekoliko manj železniška povezava med Anhovim, Mostom na Soči in Podbrdom. Iz vse Slovenije in tudi ostalih republik Jugoslavije so začele prihajati vse mogoče oblike pomoči. Nekateri so darovali denar, drugi gradbeni material, tretji mobilne prikolice, nekateri so celo ponudili stanovanja za nastanitev občanov, ki so ostali brez strehe nad glavo, spet drugi so bili pripravljene pomagati pri delovnih akcijah. Do konca maja 1976 je bilo v Posočje poslanih 529 prikolic, šest stanovanjskih kontejnerjev, dva spalna vagona, sedem avtobusov, 1.075 šotorov in še bi lahko naštevali.⁸

- 2 -

6. POPIS POSLEDIC POTRESA

Priporočila dela:

- oštevanje stavbnih, strešne
- podpranje zidov, stropov s lesenim materialom
- Ali je potresen odtok stalin? (DA) - NE
- podpranje dimnikov
- podpranje nenasilnih zidov
- podpranje nosilnih zidov
- injektiranje zidov deb. do 30 cm nad 30 cm
- lokalno posredno nasilnih zidov, stropov z zaščitenimi podpranjem
- reševanje lesene vrste za obdobje in mehke nosilne stebre
- obnavljanje nosilnih
- popravljanje poškodovanih stropov: leseni
- popravljanje poškodovanih stropov: betonski
- obnova stropov: leseni
- obnova lesenih: leseni
- popravljanje ostale
- obnova kletne
- preoblikovanje kletne

- 3 -

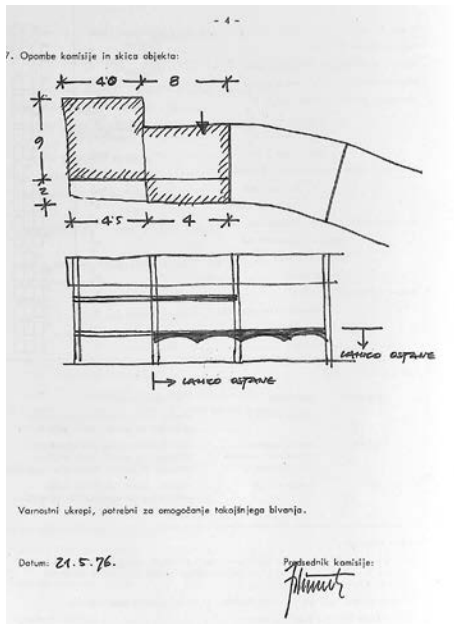
dimne dimnice
 nosilni stebri #14 cm
 nosilni stebri osti #12 cm
 obnova stropov: leseni in betonski
 nosilne površine: strop do 2 m²
 strop nad 2 m²
 vrste nad 2 m²
 obnova vgrajene opreme: stinski, betonski
 kuhinjske opreme
 kuhinjske opreme
 obnova plinskih delov
 kaminov: dele
 obnova podov
 obnova leseni - stinski
 vodovod in kanalizacija
 električno
 telefon

KATEGORIZACIJA

Kat.	Opis	Opis stanja objekta
1	Opis	Opis stanja objekta
2	Opis	Opis stanja objekta
3	Opis	Opis stanja objekta

Možne komisije:

1. Vsi objekti mora biti lahko pregledani v obeh priloženih obliki, sicer v primeru obliki 3 kategorije, kjer se v št. 4. na izpolnjenih, ampak se obnova vrste na strani 4, zbiranje objekta (tudi št. 4).
2. Za vsak objekt, nad ali pod tla, je treba zagotoviti vsaj en objekt.
3. Vse lastnike obvestiti po pošti.

Anketni list o posledicah potresa 6. maja 1976 v Posočju za hišo v Breginju (Vir: SI_PANG/0445, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, t. e. 22).

ske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Tolmin občanom potresenega območja Tolminske št. 10, 17. 5. 1976.

⁷ SI_PANG/0445, t. e. 207, Poročilo o posledicah in stanju v zvezi s potresom na Tolminskem: dopis Občinskega štaba za civilno zaščito občine Tolmin Republiškememu štabu za civilno zaščito SRS v Ljubljani, spis št. 48/76, 13. 5. 1976.

⁸ SI_PANG/0445, t. e. 207, Poškodovanost nekaterih objektov in naprav v občini Tolmin po potresu dne 6. 5. 1976: poročilo Občinskega štaba za civilno zaščito občine Tolmin Republiškememu sekretariatu za ljudsko obrambo Republiškega štaba za civilno zaščito SRS v Ljubljani, spis št. 126/76 z dne 26. 5. 1976.

Ustanovitev in naloge Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem

Sanacija popotresnega območja je bila kasneje zaradi zahtevnosti nalog prenesena na novoustanovljeni organ. Skupščina občine Tolmin je namreč na skupni seji zbora združenega dela, zbora krajevnih skupnosti in družbeno-političnega zbora 12. junija 1976 sprejela odlok o ustanovitvi, pooblastitvi, sestavi in nalogah odbora za obnovo občine Tolmin,⁹ ki ga je poimenovala Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem. Odbor so sestavljali predsednik, podpredsednik in 33 članov, od katerih je 27 članov imenovala skupščina občine Tolmin. Ta je imenovala tudi predsednika in podpredsednika odbora. Preostalih šest članov odbora so izbrale krajevne skupnosti, za vsako območje občine po enega.

Odbor je imel nalogo pripraviti sanacijski program popotresne obnove Posočja, organizirati projektivna in operativna dela ter sklepati pogodbe za odjajo le-teh, sprejeti merila v zvezi z odobravanjem kreditov in dajanjem pomoči v obliki dotacije v denarju, materialu ali delovni sili, voditi nadzor nad obnovo objektov, sestaviti prednostni vrstni red obnove objektov, voditi globalno bilanco vseh sredstev, ki bi jih prejeli (zvezni in republiški predpisi, solidarnostne akcije in drugi dogovori), ugotoviti nastalo škodo po potresu ter odločati o neposredni uporabi in razdelitvi sredstev. Odbor je moral dvakrat letno, po potrebi tudi večkrat, skupščini občine Tolmin poročati o ukrepih, stanju in porabi finančnih sredstev ter dostavljati poročila pristojnim republiškim organom in odborom ter sprejemati sistematizacijo delovnih mest za strokovno službo obnove.

Odbor je imel tudi izvršni odbor, ki so ga sestavljali predsednik in deset članov. Njihove naloge, pooblastila in dolžnosti so bili: izvajati in uresničevati naloge in politiko, ki jo je sprejel že sam odbor, pripraviti potrebno gradivo za odbor, odločati na osnovi sprejetih meril v konkretnih primerih in o tekočih funkcionalnih izdatkih, v skladu s sistematizacijo delovnih mest sklepati pogodbe z delavci odbora in odboru poročati o svojem delu.

Za izvajanje neposrednih strokovnih nalog so ustanovili strokovno službo, ki je opravljala strokovne naloge in koordinirala delo pri obnovi občine. Strokovna služba je imela vodjo in namestnika, imenovala ju je skupščina občine. Imenovanih je bilo tudi več strokovnih komisij.¹⁰

Prva seja odbora je bila sklicana 24. junija 1976, predsednik odbora je postal Anton Ladava,¹¹ prva seja izvršnega odbora je bila dan poprej, za predsednika je bil izbran Renato Bizjak.¹²

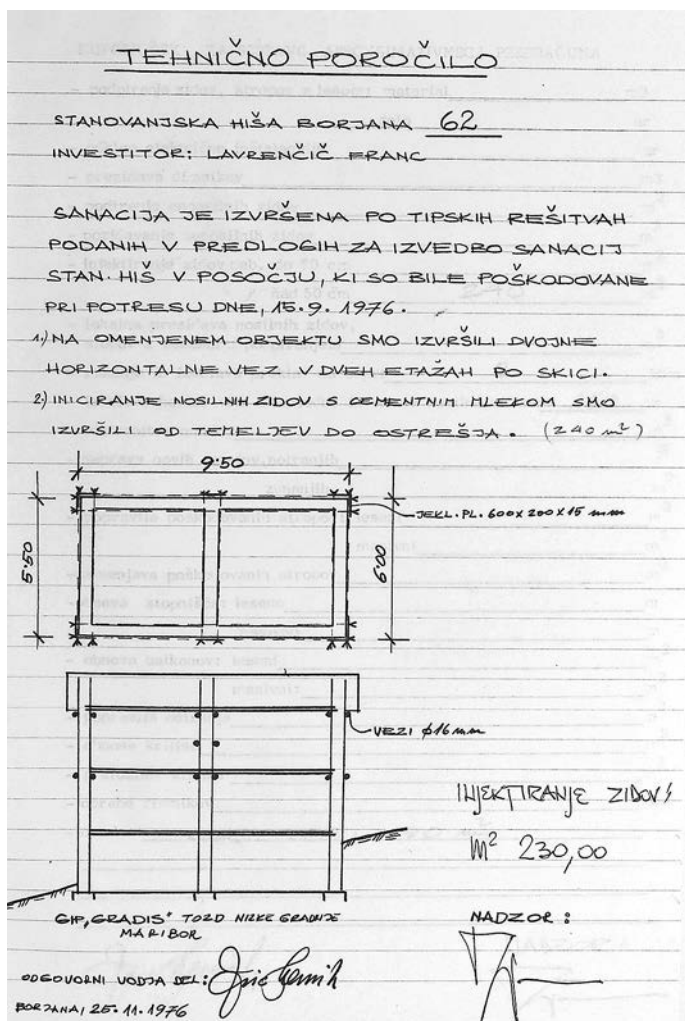
Po krajevnih skupnostih so delovali gradbeni odbori, katerih naloge so bile: voditi evidenco kategorizacije objektov po naseljih, dogovarjati se z občani glede sanacije objektov, izdelati program sanacije le-teh, ki bi se izvršil pred zimo, izdelati program prezimovanja družin, ki jim ne bi uspelo zgraditi ali popraviti lastnih stanovanj do hladnejšega dela leta, predlagati občinskemu

⁹ Odlok o ustanovitvi Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na območju občine Tolmin. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina Nova Gorica in Tolmin*, št. 6, 29. 6. 1976, str. 134–135.

¹⁰ Več o tem glej: SI_PANG/0445, t. e. 207, Sklep o imenovanju strokovne komisije za ocenitev neocenjenih objektov in ponovni ogled že ocenjenih objektov, št. spisa: 423/76, 28. 7. 1976; t. e. 208, Sklep o imenovanju strokovne komisije za razporeditev družin po individualnih montažnih objektih v naselju Breginj, št. spisa: 1020/76, 18. 10. 1976; t. e. 209, Imenovanje komisije za ugotavljanje nastale škode na sosednjih objektih ob priliki rušenja zgradb v naseljih, št. spisa: 1652/76, 15. 12. 1976.

¹¹ SI_PANG/0445, t. e. 13, Zapisnik 1. seje Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, 24. 6. 1976.

¹² SI_PANG/0445, t. e. 194, Zapisnik 1. seje izvršilnega odbora Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, 23. 6. 1976.

Tehnična dokumentacija o sanaciji v potresu
poškodovane stanovanjske hiše v Borjani
(Vir: SI_PANG/0445, Odbor za ugotavljanje in
odpravo posledic potresa na Tolminskem, t. e. 17).

odboru ukrepe za čimprejšnjo sanacijo naselij, organizirati razne oblike socialne pomoči ter določiti vrstni red popravil in usklajevati delo vseh izvajalcev. Na terenu so od 18. maja do 1. junija 1976 delovale komisije za popis škode. Najprej je bilo na terenu 11, kasneje celo 33 popisnih komisij. Pregledale so 7.000 objektov v 118 naseljih in ugotovile škodo na 5.268 objektih, ki niso bili družbena lastnina. Za rušenje so predvideli 15 % pregledanih stavb, medtem ko je na 31 % stavb nastala večja škoda. Pri pregledu objekta so popisovalci izpolnili posebno anketo, podatke so kasneje računalniško obdelali v Računskem centru pri Fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo v Ljubljani.¹³

Julija 1976 so Medobčinski odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa v Posočju in tri skupščine občin severnoprimske regije pripravili *Pravilnik o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občine Tolmin, Nova Gorica in Idrija*. Ta je določal, da je treba poškodbe na objektih razvrstiti v tri kategorije:

- v I. kategorijo so spadali tisti objekti, ki so bili lažje poškodovani, medtem ko so njihovi nosilni konstrukcijski elementi ostali nepoškodovani;
- v II. kategorijo so spadali objekti, pri katerih so bili poškodovani tudi konstrukcijski elementi, vendar je bila adaptacija takega objekta še vedno ekonomsko opravičljiva;
- v III. kategorijo so spadale novogradnje ali nakup stanovanja, ki naj bi nadomestili objekte, ki so bili v potresu tako poškodovani, da njihova sanacija ni bila več smotrna.

Kmalu zatem je bil objavljen še *Pravilnik o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občin Tolmin, Nova Gorica in Idrija, katerih objekti so razvrščeni v III. kategorijo*. V njem je bilo določeno, da so do nadomestila za stanovanjsko novogradnjo do 450.000 dinarjev upravičeni tisti občani, ki so se odločili graditi na novem zazidalnem območju, v vseh ostalih primerih je lahko občan prejel do največ 500.000 dinarjev. Oba pravilnika so leta 1977 združili v enoten pravilnik.¹⁴

¹³ SI_PANG/0445, t. e. 207, Gradbenim odborom v krajevnih skupnostih, št. spisa: 287/76, 29. 6. 1976; t. e. 1, Informacija: obvestilo Koordinacijskega odbora za informacije občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Tolmin občanom potresenega območja Tolminske št. 16, 2. 6. 1976.

¹⁴ Več o tem glej: Pravilnik o merilih za dodeljevanje poso-

Konec julija 1976 je odbor že razposlal podatke o kategorizaciji poškodovanih objektov zainteresirani gradbeni operativi širom Slovenije in Jugoslavije, ki je dokaj hitro dejavno pristopila s prvimi sanacijskimi deli.¹⁵

Drugi potres 15. septembra 1976 in problematika »prezimovanja občanov«

Sledil je drugi večji potresni sunek 15. septembra zgodaj zjutraj, zopet z epicentrom v italijanskem Huminu, ki je skorajda izničil napore, ki so jih v obnovo vložili v spomladanskih in poletnih mesecih. Izmerili so magnitudo 5,9 stopnje po Richterjevi lestvici. Ponovno so največ škode utrpeli kraji, ki so jo že spomladi najslabše odnesli.¹⁶

Če so še poleti govorili o sanaciji 3.611 stanovanjskih objektov in rušitvi 489 objektov, so po septembrskem potresu slednjo številko dvignili na 982 objektov. Že zgodaj jeseni so bili primorani pripraviti drugačne načrte glede sanacije manj poškodovanih objektov in se usmeriti predvsem v reševanje t. i. problematike »prezimovanja občanov«. Sprva so nameravali v ta namen zgraditi »le« 300 montažnih stanovanjskih objektov, t. i. akcija »300 hiš v 50 dneh«, vendar so dejansko na koncu zgradili 475 individualnih in 31 skupnih večnamenskih objektov. K izgradnji so pristopila podjetja iz Slovenije in Jugoslavije. Naloga organizacije in koordinacije montažnih stanovanjskih hiš in večnamenskih montažnih objektov je bila poverjena novoustanovljenemu Republiškem operativnemu štabu za izgradnjo montažnih objektov v Posočju, ki je imel svoj sedež v Kobaridu. Gradivo tega štaba se je ohranilo v gradivu predstavljenega fonda. Štab je ustanovil Republiški štab za civilno zaščito Socialistične Republike Slovenije. Operativni štab je začel s poslovanjem 21. septembra 1976. Njegova primarna naloga je bila priprava prezimitvenega načrta za Posočje, medtem ko so po posameznih gradbiščih delovali nadzorni organi štaba. Ker za prizadeta območja ni bila pripravljena urbanistična dokumentacija, je moral štab glede na takrat veljavno zakonodajo pripraviti tudi lokacijske dokumentacije. Urbanistično in zazidalno dokumentacijo so pripravili Urbanistični inštitut Slovenije za Bovško in Baško grapo, Invest biro Koper za dolino Idrije in Planoto ter Projekt iz Nove Gorice za oba bregova reke Soče do Kobarida,¹⁷ medtem ko so gradbeno dokumentacijo za montažne hiše pripravila podjetja Marles (200 hiš), Jelovica (164 hiš in dva večnamenska montažna objekta), Slovenijales (34

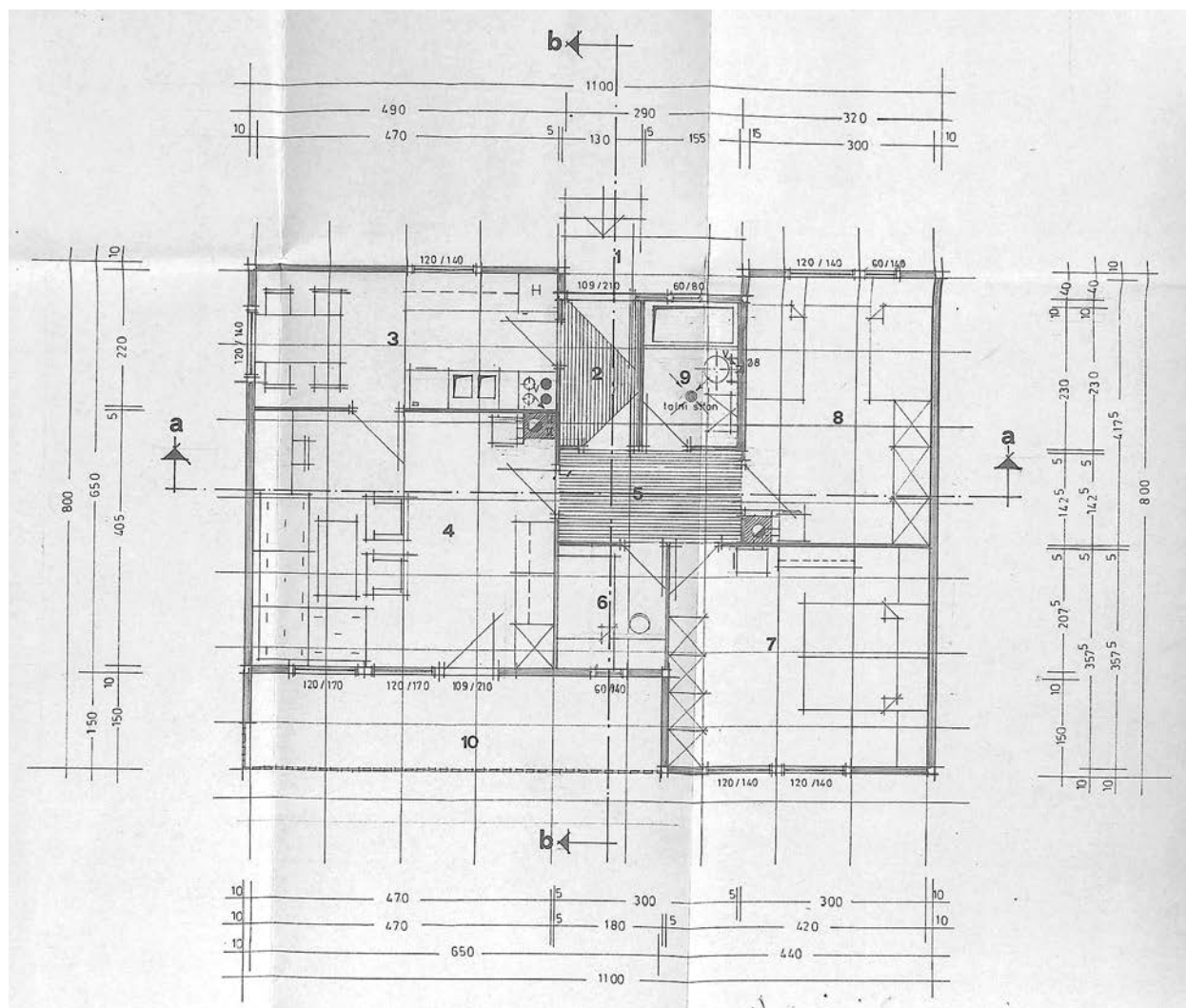
---

jil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občin Tolmin, Nova Gorica in Idrija. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin*, št. 9, 14. 8. 1976, str. 15–159; Pravilnik o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občine Tolmin, Nova Gorica in Idrija, katerih objekti so razvrščeni v III. kategorijo. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin*, št. 10, 2. 9. 1976, str. 167–170; Sklep o spremembi pravilnika o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občin Tolmin, Nova Gorica in Idrija, katerih objekti so razvrščeni v III. kategorijo, št. 12, 14. 10. 1976, str. 189; Pravilnik o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občin Tolmin, Nova Gorica in Idrija. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin*, št. 8, 21. 11. 1977, str. 284–291.

¹⁵ SI_PANG/0445, t. e. 1, Izvajanje del na sanaciji objektov I. in II. kategorije, št. spisov: 395–403, 23. 7. 1976.

¹⁶ Več o potresu v Posočju leta 1976 in popotresni sanaciji v že zgoraj omenjeni opombi št. 3.

¹⁷ Izdelanih je bilo 148 lokacijskih dokumentacij tako za posamezne objekte kot tudi za skupine objektov, t. j. 515 objektov. Lokacijske dokumentacije za večja naselja oz. za naselja, kjer se je na novo gradilo, kot so bila Breginj, Sedlo, Stanovišče, Podbela in Kobarid, so imele elemente zazidalnega načrta. Več o tem glej: SI_PANG/0445, t. e. 10, Poročilo o poslovanju Republiškega operativnega štaba za izgradnjo montažnih objektov v Posočju in izkušnje organizirane akcije ter predlogi za delo podobnega organa za prihodnje, 25. 2. 1977; t. e. 1, Informacija: obvestilo Koordinacijskega odbora za informacije občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Tolmin občanom potresenega območja Tolminske, št. 29, 24. 9. 1976.

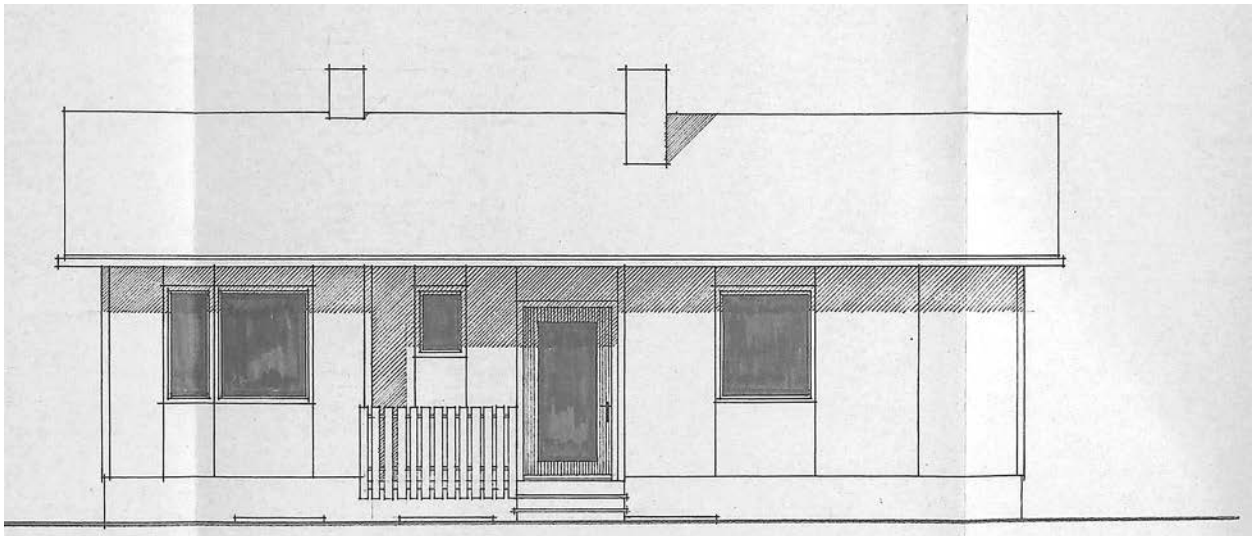

*Tloris pritličja montažne stanovanjske hiše Jelovica tip 4045-20
(Vir: SI_PANG/0445, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa
na Tolminskem, t. e. 15).*

hiš), Lip Bled (2 objekta), GIP Gradis Ljubljana, TOZD lesno industrijski obrat Škofja Loka (štirje večnamenski montažni objekti, sedem montažnih objektov – garsonjer), Trimo Trebnje (16 večnamenskih montažnih objektov), Hoja (dva večnamenska montažna objekta) in Šipad Sarajevo (75 hiš). V Breginju, Homcu, Logjeh, Kobaridu, Sedlu, Stanovišču in Podbeli, kjer je bilo največ objektov namenjenih za rušenje, se je gradilo večje skupine montažnih hiš. Jeseni 1976 se je za klasično gradnjo individualne stanovanjske hiše odločilo le 34 občanov, predvidevali so še izgradnjo več družbenih stanovanj ter osnovne šole v Bovcu in Breginju ter tudi zdravstvenega doma in otroškega vrta v Kobaridu, da o komunalni ureditvi naselij in izgradnje nove infrastrukture sploh ne govorimo.¹⁸

Za upravičence družbene pomoči, ki so jim dom porušili, je bil investitor odbor za odpravo posledic potresa, ki je moral zagotoviti lokacijsko dovoljenje,

¹⁸ SI_PANG/0445, t. e. 1, Informacija: obvestilo Koordinacijskega odbora za informacije občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Tolmin občanom potresenega območja Tolminske, št. 29, 24. 9. 1976, št. 31, 27. 9. 1976, št. 33, 1. 10. 1976, št. 34, 17. 10. 1976; t. e. 208, Sklepi sprejeti na sestanku gradbene operative za izgradnjo temeljev montažnih hiš v Tolminu, št. spisa: 881/76, 25. 9. 1976; t. e. 10, Poročilo o poslovanju Republiškega operativnega štaba za izgradnjo montažnih objektov v Posočju in izkušnje organizirane akcije ter predlogi za delo podobnega organa za prihodnje, 25. 2. 1977.

*Načrt fasade montažne stanovanjske hiše Jelovica tip 4045-20
(Vir: SI_PANG/0445, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa
na Tolminskem, t. e. 15).*

investicijsko tehnično dokumentacijo, gradbeno dovoljenje in potrebna finančna sredstva za izgradnjo objekta,¹⁹ v drugih primerih je bil investitor lastnik hiše. Le v Tolminu, Kobaridu in Bovcu so morali investitorji zagotoviti lokacijsko dovoljenje, medtem ko v ostalih naseljih niso izdajali lokacijskega dovoljenja, ampak zgolj gradbeno dovoljenje. Na zazidalnem območju, kjer je bila gradnja organizirana, je bila komunalna ureditev zemljišča brezplačna, vendar so morali lastniki novogradnje družbi prepustiti staro parcelo, na kateri je stala stavba, ki je bila uvrščena v III. kategorijo poškodb po že zgoraj omenjenem pravilniku.²⁰

Program odpravljanja posledic potresa, ki je bil obravnavan na 9. seji Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem na začetku februarja 1977, priča o tem, da je bilo po septembrskem potresu skupno poškodovanih 6.176 objektov. Do konca leta 1976 je bilo vseljenih 315 montažnih stanovanjskih hiš, 160 jih je bilo še v različnih fazah izgradnje, dokončani so bili tudi štiri večnamenski montažni objekti, 25 se jih je še gradilo. Sanirali so 1.730 stanovanjskih objektov, tako v lastni režiji kot s pomočjo gradbene operative, do konca leta so porušili 505 od predvidenih 1.529 objektov za rušitev. Na novo so zgradili naselja v Breginju, Podbeli in Stanovišču. Ljudje so se po drugem rušilnem potresu septembra 1976 začeli zavedati, da je strokovna sanacija poškodovanih objektov izredno pomembna, saj so bili objekti, ki so je bili deležni, minimalno poškodovani, medtem ko so jo objekti, ki so jih občani popravljali v lastni režiji, veliko slabše odnesli. Do naslednjega leta je bilo skupno saniranih 4.131 objektov v lasti občanov, 355 jih niso nameravali sanirati, medtem ko jih je 47 čakalo obnovo v letu 1978. Na novo so zgradili 1.119 stanovanjskih hiš, 144 so jih nameravali zgraditi še v letu 1978. Družbenih stanovanjskih zgradb je bilo poškodovanih 125, od njih so sanirali 90, 19 so jih nameravali v letu 1978.²¹

¹⁹ Ohranjen je seznam upravičencev do družbene pomoči; glej: SI_PANG/0445, t. e. 2, Navodila odbora za sanacijo poškodovanih objektov od potresa 1976/77.

²⁰ SI_PANG/0445, t. e. 2, Elaborat z navodili za obnovo od potresa prizadetih objektov v letu 1977; t. e. 1, Informacija: obvestilo Koordinacijskega odbora za informacije občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Tolmin občanom potresenega območja Tolminske, št. 20, 18. 8. 1976.

²¹ SI_PANG/0445, t. e. 211, Program odpravljanja posledic potresa v Občini Tolmin: priloga k vabilu na 9. sejo Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, št. spisa: 309/77, 4. 2. 1977; t. e. 214, Poročilo o opravljenem delu pri odpravi posledic potresov v

Odbor je prenehal delovati 31. marca 1978, delavci strokovnih služb so bili razporejeni na novo delovno mesto na Oddelek za gospodarstvo in finance Skupščine občine Tolmin.²²

Poročilo o popotresni obnovi

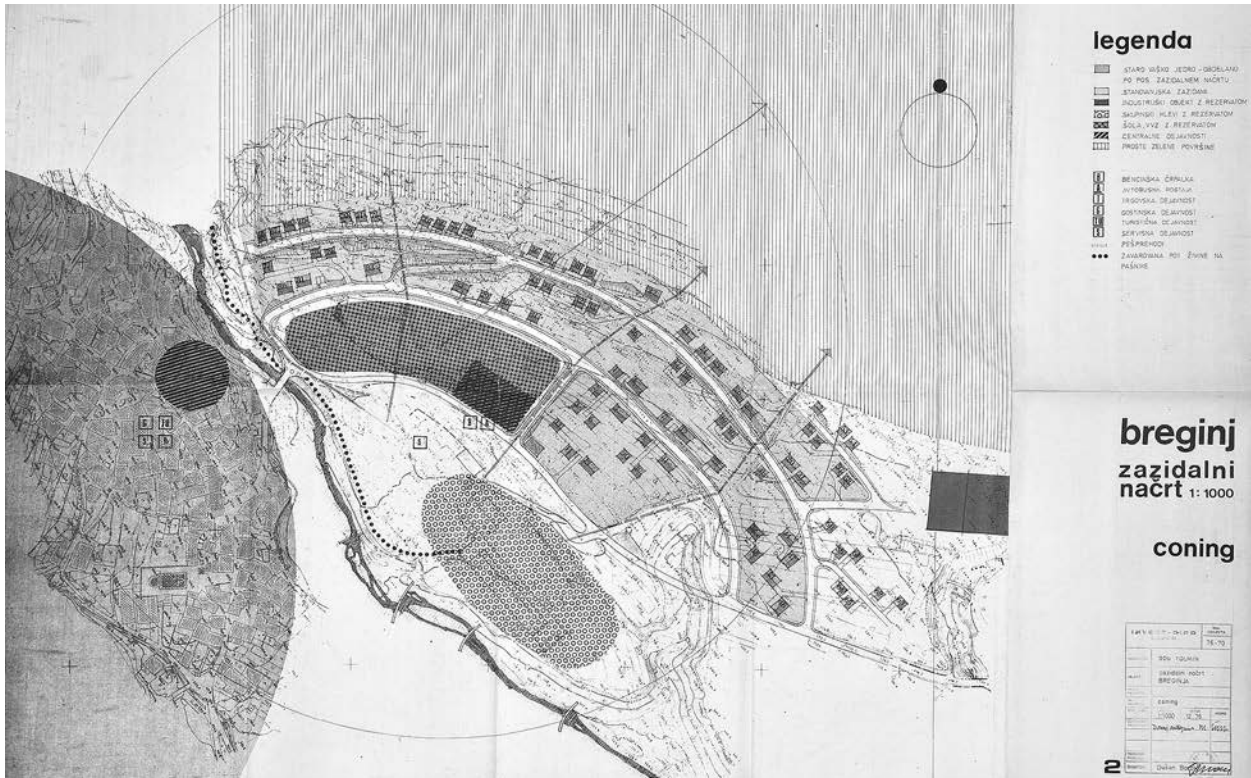
Poročilo o popotresni obnovi iz sredine leta 1980 je razkrilo, da je bilo v obeh potresih na Tolminskem poškodovanih 5.656 zasebnih stanovanjskih objektov, od tega so porušili okrog 1.200 objektov, okrog 4.200 popravili in okrog 1.100 objektov so do poletja 1980 na novo zgradili. Odbor je investiral v gradnjo 478 montažnih hiš, zgradili so tudi 31 večnamenskih montažnih objektov. Poškodovanih je bilo 19 šolskih objektov, od katerih so jih nekaj nadomestili z novogradnjami, npr. šolo z vrtcem na Žagi in v Breginju, šolo v Ladri, Kanalskem Lomu in šolski center v Tolminu, gradili so še dijaški dom v Bovcu in Tolminu ter razširjali oddelek šole za učence s posebnimi potrebami v Tolminu. Obnovili so objekte, ki so bili spomeniško zaščiteni, sanirali kulturno dvorano v Kobaridu, kinodvorano v Tolminu ter na novo zgradili in začeli z izdelavo še štirih dodatnih objektov, namenjenih kulturi, uredili nekaj športnih igrišč, zgradili dom upokojencev v Tolminu, tri zdravstvene postaje in dve lekarni, sanirali in na novo zgradili nekaj gasilskih domov ter tudi nekaj objektov, ki so pripadali takratni milici ali skupščini občine. Na področju kmetijstva je bilo zgrajenih sedem skupnih hlevov in popravljenih več zbiralnic mleka, obnavljali so tudi štiri planine. Na področju gradnje industrijskih obratov so nameravali nekaj obratov zgraditi v odročnih krajih z namenom, da bi se preprečilo izseljevanje prebivalcev. Vrh vsega so komunalno uredili prenekatero naselje v Posočju in izvedli oziroma rekonstruirali telekomunikacijsko omrežje. Skupno je bila škoda ocenjena na 2.540.950.000 dinarjev.²³

Najbolj problematična in strokovno zahtevna je bila obnova vasi Breginj, ki je nekdaj predstavljala enega od biserov stavbarske arhitekture v širšem primorsko-furlansko-alpskem prostoru. Zanj so bile značilne vase zaprte domačije z zunanjimi lesenimi hodniki ali *ganke*, ki so počivali na kamnitih slopih, in gradnja domačij v nizih. Hiše so imele značilne okenske odprtine manjših dimenzij. Vas je bila uvrščena med kulturne spomenike I. kategorije, tj. spomenik nacionalnega pomena. Čeprav je bila arhitektura Breginja v potresu močno prizadeta, bi se jo dalo rekonstruirati na temelju pisne, grafične, tehnične in fotodokumentacije Zavoda za spomeniško varstvo Gorica. Podobno so npr. rekonstruirali Pušjo vas v sosednji Italiji. Konservatorji so si krčevito prizadevali ohraniti urbanistično zasnovo kraja kot kulturnega spomenika, zato so izdelali sezname objektov, ki so bili uvrščeni v III. kategorijo, vendar bi se zaradi svojih kulturnih in etnoloških značilnosti morali ohraniti. Takih objektov je bilo konec avgusta 1976 še deset. Tistim Breginjcem, ki so želeli obnoviti svoje stare domačije oziroma na novo graditi na območju starega Breginja, naj bi Zavod za spomeniško varstvo Gorica priskrbel brezplačne gradbene načrte. Kljub naporam

Posočju za leto 1976, št. spisa: 944/77, 28. 2. 1977; t. e. 212, Zagotovitev sredstev za obnovo s potresom prizadetih stanovanjskih objektov občanov občine Tolmin: dopis Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem Operativnem štabu Republiškega štaba za civilno zaščito Socialistične Republike Slovenije, št. spisa: 584/77, 8. 3. 1977; t. e. 225, Poročilo o opravljenem delu pri odpravi posledic potresov v Posočju, št. spisa: 204/78, 1. 3. 1978.

²² SI_PANG/0445, t. e. 225, Sklep o razporeditvi delavcev strokovnih služb Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, št. spisa: 323/78, 31. 3. 1978.

²³ SI_PANG/0445, t. e. 13, Posledice potresov in popotresna obnova na Tolminskem ter Poročilo o odpravi potresa na Tolminskem, prilogi k vabilu na 24. sejo Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, 1980.

*Načrt skupinske lokacijske dokumentacije v Breginju
(Vir: SI_PANG/0445, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa
na Tolminskem, t. e. 25).*

konservatorske službe je iz dopisov med spomeniškim varstvom in odborom jeseni 1976 razvidno, da se je brez vednosti in soglasja spomeniškega varstva porušilo oziroma nameravalo porušiti spomeniško zaščitene objekte tako v Breginju kot tudi v Kobaridu. Izdelan je bil nov načrt ohranitve in obnove manjšega dela najznačilnejšega jedra vasi Breginj, ki bi obsegal le šest hišnih števil s pripadajočimi gospodarskimi in drugimi objekti. Na začetku leta 1977 je zavod pripravil konservatorski program za staro jedro Breginja skupaj s konservatorskim programom nekaterih delov Kobarida, konec leta 1977 je začel s sanacijo zgolj štirih od poprej predvidenih šestih hiš v Breginju. Novi Breginj, naselje montažnih hiš brez posebnih arhitekturnih značilnosti in brez občutka za vpetost v kulturni prostor, se je gradil na rodovitnem območju zunaj starejšega dela vasi. Žal moramo na tem mestu zaključiti, da je naravna katastrofa terjala visok davek na področju ohranitve značilne stavbarske dediščine slovensko-beneškega okolja, hkrati je montažna gradnja malodane »onesnažila« kulturno krajino, ki je stoletja »dihala« v sozvočju človeka – kmeta in narave – okolja.²⁴

²⁴ SI_PANG/0445, t. e. 208, Breginj – predlog hiš za izbor za vzorčno sanacijo: dopis Zavoda za spomeniško varstvo – Gorica Odboru za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, št. spisa: 521/76, 1. 7. 1976; t. e. 207, Zapisnik o pregledu objektov za rušenje v Breginju: dopis Zavoda za spomeniško varstvo – Gorica Odboru za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, št. spisa: 481/76, 9. 8. 1976; t. e. 208, Zapisnik sestanka z dne 23. 8. 1976 glede sanacije starega dela Breginja, št. spisa: 605/76, 25. 8. 1976; t. e. 208, Breginj – spomeniško zaščitene cone: dopis Zavoda za spomeniško varstvo – Gorica Odboru za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, št. spisa: 719/76, 21. 9. 1976; t. e. 208, Poročilo o delu ekipe za pomoč prizadetim od potresa v Breginjskem kotu predsedniku skupščine občine Tolmin, št. spisa: 737/76, 28. 7. 1976; t. e. 208, Kulturni spomeniki na Tolminskem – Kobarid – ugotavljanje poškodb in ukrepi za zavarovanje: dopis Zavoda za spomeniško varstvo – Gorica Odboru za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, št. spisa: 774/76, 27. 9. 1976; t. e. 208, Zabeležka s posveta predstavnikov Republiškega

Zaključek

Posočje je v zadnjih petdesetih letih streslo več rušilnih potresov. Najmočnejša med njimi sta bila brez dvoma majski in septembrski potres leta 1976. Ker so naloge popotresne obnove prizadetega območja presegale zmožnosti delovanja tolminskega občinskega štaba za civilno zaščito, je bil že v juniju istega leta ustanovljen Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, ki je v kratkem dvoletnem obdobju delovanja v primerjavi z drugimi podobnimi organi, npr. Medobčinskim odborom za odpravo posledic potresa v Posočju in Odborom za odpravo posledic potresa pri Skupščini občine Nova Gorica, ki ju hranimo v novogoriškem pokrajinskem arhivu, ter Posebnim odborom Civilne zaščite za ocenitev popotresne škode Idrija, ki je dostopen v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, enoti v Idriji, ustvaril obsežno in za raziskovalce izredno zanimivo arhivsko gradivo. Gradivo je povečini predvsem spisovno; to so zapisniki organov odbora, razni pravilniki, finančna in premoženjsko-pravna dokumentacija ter razni dokumenti, ki pričajo o načrtovanju in dejanski izvedbi popotresne obnove, ter dopisi in ostali spisi poslovanja. Levji delež gradiva zavzema gradbena dokumentacija, ki se veže na sanacijo v potresu poškodovanih objektov in infrastrukture ter na novogradnje, povečini montažnih stavb. Gradivo odbora je bilo pred obdelavo leta 2021 le sumarno popisano, nekaterih dokumentov zaradi napačne označbe ali lokacije odložitve sploh nismo mogli najti, zato je bil sistematičen in natančen pristop k obdelavi in popisu tega fonda za občane in nadobudne raziskovalce popotresne obnove Posočja še kako dobrodošel. Gradivo bo v letu 2022 dokončno urejeno, podroben popis gradiva bo uvožen v podatkovno zbirko scopeArchiv in tako dostopen tudi prek iskanja v Virtualni arhivski čitalnici.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici

- SI_PANG/0445, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem.

LITERATURA

Fister, Peter: Pomoč pri reševanju arhitekturne dediščine na Tolminskem. V: *Potresni zbornik. Tolmin: Temeljna kulturna skupnost, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa, 1980, str. 367–376.*

---

komiteja za kulturo, republiškega in regionalnega zavoda za spomeniško varstvo ter predstavnikov občine Tolmin dne 28. 9. 1976, spis št.: 857/76, 29. 9. 1976; t. e. 211, Kriteriji za razvoj Kobarida in Breginja, št. spisa: 307/77, 25. 1. 1977; t. e. 212, Zapisnik sestanka za obnovo hiš v Kobaridu in Breginju z dne 26. januarja 1977, št. spisa: 410/77, 16. 2. 1977; t. e. 222, Breginj – začetek sanacijskih del na hišah št. 126, 123, 124 in 125: dopis Zavoda za spomeniško varstvo – Gorica Odboru za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, št. spisa: 2578/77, 7. 11. 1977; t. e. 224, Breginj – sanacija etnografskih hiš: dopis Zavoda za spomeniško varstvo – Gorica Odboru za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem, št. spisa: 56/78, 13. 1. 1978; Fister: Pomoč pri reševanju arhitekturne dediščine na Tolminskem, str. 367–376; Pregled dogajanj v zvezi s kulturnimi spomeniki na Tolminskem pred potresom 1976 in po njem. V: *Potresni zbornik, str. 377–404.*

Friuli 1976: storie, voci, ricordi. Venezia: Provincia di Venezia, Assessorato alla Protezione Civile, 2007.

Orožen Adamič, Milan: Posledice potresov leta 1976 v SR Sloveniji. V: *Geografski zbornik* 18 (1978, 1979), str. 93–171.

Potresni zbornik. Tolmin: Temeljna kulturna skupnost, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa, 1980.

Pregled dogajanj v zvezi s kulturnimi spomeniki na Tolminskem pred potresom 1976 in po njem. V: *Potresni zbornik.* Tolmin: Temeljna kulturna skupnost, Odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa, 1980, str. 377–404.

Slovenija paralele: 55–56. Ljubljana: Epid paralele, 1977.

ZAKONODAJA

Odlok o ustanovitvi Odbora za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na območju občine Tolmin. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina Nova Gorica in Tolmin*, št. 6, 29. 6. 1976, str. 134–135.

Pravilnik o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občin Tolmin, Nova Gorica in Idrija. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin*, št. 9, 14. 8. 1976, str. 156–159.

Pravilnik o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občine Tolmin, Nova Gorica in Idrija, katerih objekti so razvrščeni v III. kategorijo. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin*, št. 10, 2. 9. 1976, str. 167–170.

Pravilnik o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občin Tolmin, Nova Gorica in Idrija. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin*, št. 8, 21. 11. 1977, str. 284–291.

Sklep o spremembi pravilnika o merilih za dodeljevanje posojil in pomoči prizadetim občanom ob potresu v Posočju občin Tolmin, Nova Gorica in Idrija, katerih objekti so razvrščeni v III. kategorijo. V: *Uradno glasilo občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin*, št. 12, 14. 10. 1976, str. 189.

SUMMARY

COMMUNAL COMMITTEE FOR DETERMINING AND ELIMINATING THE CONSEQUENCES OF THE EARTHQUAKE IN THE TOLMIN REGION. ARCHIVAL RECORDS ON THE RECONSTRUCTION OF POSOČJE (SOČA REGION) AFTER THE CATASTROPHIC EARTHQUAKE IN 1976

The records of the Communal Committee for Determining and Eliminating the Consequences of the Earthquake in the Tolmin region, which are in the Regional Archives in Nova Gorica, were created during the rebuilding of Posočje, which was affected by several earthquakes in 1976. In addition to the records of the Intercommunal Committee for Eliminating the Consequences of the Earthquake in Posočje and the Committee for Eliminating the Consequences of the Earthquake at the Communal Assembly of Nova Gorica, the Regional Archives in Nova Gorica acquired over 20 linear meters of records from the Administrative Unit and the Municipality of Tolmin between 1995 to 2022. The records were arranged and described in more detail in 2021 and 2022. The records were created as part of the operations of a special body established in 1976 by the Communal Assembly of Tolmin. The communal committee functioned until 1978, and in this short period of time it had created interesting records, which are most often used in resolving property and construction claims, and to

a lesser extent by researchers. In addition to the correspondence records, which also includes records registers with indexes, the archives contain all construction documentation on the rebuilding of earthquake-damaged buildings and records testifying to the construction of prefabricated buildings, arrangement of sanitation and other infrastructure in Posočje and more. The archives also include post-earthquake reconstruction plans and programs, followed by reports on completed projects, financial and property documentation and various minutes of the committee and executive committee, as well as rules and other documents testifying to the organization and operations of the committee. The post-earthquake rebuilding in Posočje is potentially interesting for researchers due to the singularity of the event but is not well known to the general public. Therefore, the author decided to present the archival history of the fonds and its arrangement as well as the history of the committee's work.